Catherine Clement, Julia Kristeva, Femeia si Sacrul

Editura Albatros, Bucureşti, 2001., 244 pg.

Catherine Clément şi Julia Kristeva abordează, într-o manieră deosebit de interesantă, o temă foarte actuală, acea a locului şi rolului femeii în societate, accentul căzând mai ales pe relaţia specială care există între femeie şi sacru, indiferent de formele sub care acesta îşi face simţită prezenţa în viaţa societăţii şi a membrilor ei.

Cartea are forma unei corespondenţe între cele două autoare, scrisorile urmărind evidenţierea unui sacru specific femeilor şi experienţei feminine.

Autoarele prezintă anumite aspecte ale vieţii femeilor aparţinând diferitor culturi sau epoci pentru a demonstra situarea femininului "pe acoperiş", adică mai aproape de sacru.

Modul de abordare a problemei şi exemplele utilizate de autoare în demersul lor sunt extrem de interesante, variate şi neşteptate. Printre fenomenele care vin să-şi aducă contribuţia la susţinerea ideii unui "sacru feminin" este menţionat accesul fulgerător la sacru al femeilor din Africa, femei caracterizate de o "porozitate deosebită", femei care urlă în timpul slujbelor religioase creştine, şi a căror situaţie "minoritară" poate explica acest acces la sacru.

Este evocată de asemenea atitudinea senină a negreselor din New York, seninătate ce decurge din siguranţa vieţii, a faptului că există viaţă şi că ele sunt cele care o dau. Julia Kristeva ridică cu această ocazie problema diferenţei dintre "cele care dau viaţă" şi "cei care dau sensul", exprimându-şi speranţa că această diferenţă va dispărea odată cu mişcarea de afirmare a femeilor.

Alt exemplu, adus de Catherine Clément, este cel al funcţiilor deosebite, ce ţin de domeniul sacrului, ale femeilor care conduc şi oficiază ceremoniile de scoatere a spiritului răzbunător dintr-un trup.

Ideea sacrului specific femeilor este subliniată şi de cazurile pacientelor Juliei Kristeva, unde sacrul apare ca plăcerea sacrificiului dorit şi acceptat, ca percepţie inconştientă a femeii asupra erotismului greu de suportat, explicând astfel masochismul pacientelor, anorexia şi instinctul lor de a-şi "înjosi trupul". Motivul care

Iulia Iuga

MA in Culture and Communication, Babeş- Bolyai University, Cluj, Romania
E-mail: iuliaiuga@hotmail.com

KEY WORDS:

feminine experience, the sacred, dialogues

le face pe femei să nu vorbească despre aceste trăiri este reprezentat de faptul că sacrul ţine de indicibil, de "făcut, simţit, auzit".

Pentru a ilustra mai bine experienţa feminină a sacrului, autoarele fac apel la ideea lui Winnicott, conform căreia principiul pur al sexului opus se găseşte în fiecare dintre noi, precum şi la distincţia pe care acesta o face între verbele specifice fiecărui principiu pur: "a fi" pentru principiul feminin, care trimite cu gândul la "seninătatea Fiinţei" a lui Heidegger şi "a face" pentru principiul pur masculin.

Alt aspect al sacralităţii feminine reiese din ideea, subliniată de Catherine Clément, că sacrul ţine de detaliu, de mirosuri, secreţii naturale, bucăţi de unghii, de păr, de părţile care au devenit "deşeuri" ale trupului uman, datorită faptului că au fost expulzate şi aruncate din ordinea socială simbolică, transformându-se dintr-o "murdărie profană" într-o "pată sacră". Faptul că femeile sunt mai familiarizate cu trupul lor, care are mai multe legături cu aceste "deşeuri", implică o înclinaţie feminină mai puternică spre sacru.

Corespondenţa care alcătuieşte cartea este extrem de deschisă şi sinceră, fiind introduse numeroase elemente ce ţin de viaţa personală a autoarelor. Problemele familiale aduc astfel în discuţie şi experienţa maternă, care nu putea lipsi dintr-o discuţie despre sacrul feminin, Julia Kristeva sondând alchimia sacralităţii iubirii materne.

Kristeva face şi o analiză a evoluţiei imaginii femeii în Biblie, plecând de la denigrarea acesteia datorată cultului păgân al fertilităţii şi păcătoasei Eva şi ajungând la recunoaşterea rolului femeii de intremediar între elementele de jos, străine ordinii, murdare, şi cale de sus, legate de "lumea de dincolo". Autoarea analizează de asemenea imaginea Sfintei Maria, sacralitatea ei şi importanţa acesteia în destinul femeilor.

Ideea ce se face simţită peste tot este aceea a legăturii dintre sacru şi ceea ce scapă regulii, precum şi aceea conform căreia prezenţa feminină aduce nonconformism, ameninţă ordinea socială. Sacralitatea ţine de o "altă ordine" (a misticismului, a transei, a extazului), specifică femeilor şi supra-naturalului plin de contradicţii şi opus transcendentului, care este domeniul bărbaţilor şi care depăşeşte orice opoziţie.

Sacrul este prezentat ca un scurtircuit între sensibilitate şi raţiune, în detrimentul cunoaşterii, asemeni sublimului lui Kant.

Problema care este evidenţiată de cele două autoare este că există un risc al experienţei sacralităţii, care devine distrugătoare. Este necesară astfel căutarea unei sacralităţi ne-sacrificiale, o flexibilizare a acestui ideal draconic, a acestui scurtcircuit dintre suflet şi trup.

Soluţiile aduse de cele două autoare sunt politica şi îmblânzirea tensiunii datorată conflictului suflet- trup prin scris şi prin meditaţie asupra unui obiect, cum ar fi firul cu plumb al zidarilor, care să simbolizeze alinierea şi echilibrul.

Concluzia cărţii este aceea că experienţa feminină a sacrului ţine mai mult de mistică decât de dogme, apropiindu-se de ateism, prezentat ca "munca de căutare a sensului la marginea nimicului", muncă ce aparţine oamenilor ce vor să se elibereze de Dumnezeu, în spiritul taoismului care părăseşte înălţimile cerului în favoarea căutării omenescului la nivelul "firului de iarbă".

În ciuda unor dezacorduri şi a momentelor în care autoarele par a alege căi total opuse, cele două voci, deşi diferite, reuşesc să confere unitate cărţii, asemeni sopranei şi mezzosopranei, cu care ele însele se compară.

Sandu Frunză, Religious Fundamentalism and the New Conflict of Ideologies, Limes, Cluj, 2003

Sandu Frunza's *Religious Fundamentalism and the New Conflict of Ideologies* (Fundamentalismul religios si noul conflict al ideologiilor) is the first scholar approach of the topic of fundamentalism in the Romanian culture. In this volume, the author, a specialist in philosophy of religion and anthropology, has focused his attention on a part of the social reality that was generated by the process of individual's constitution of identity. It is well known that the reality of religious identity, considered as part of the specific diversity of our multicultural society, is globally reflected by the mass-media through spectacular and speculative means. In Romania, public opinion's understanding of the phenomena resulted from the multicultural status of the global society depend mainly on mass-media and, as a consequence, there are only second hand representations.

IOANA-ROXANA HAVRICI

Student, Faculty of Sociology and Social Assistance, BBU, Cluj, Romania. E-mail: roxanahavrici@yahoo.com